

De universitate Berolinensi a Friderico
Guilhelmo Tertio in regni urbe principata
novo consilio condita, aucta, ornata.
3. August 1825.

Boeckh, August 129

XIII.

Oratio natalicis Friderici Guilelmi III. celebrandis
d. III. m. Aug. a. MDCCCXXV. habita.

Quum quintus decimus hic annus sit, auditores, ex quo
universitas haec litteraria Regis carissimi, cuius hodie natalem
diem pie celebramus, consiliis sapientibus condita, nonus, ex
quo eiusdem inssu ritu sollempni dedicata est; quamquam hoc
temporis spatium per integrum fere annum remissa bellico tumultui
iustitia artium sunt, positisque armis nostra schola quasi denuo
coepit, tamen haec, non nostris quidem meritis, sed Prin-
cipis optimi beneficiis, brevi eo accevit splendoris ac frequen-
tiae, ut, ne quid arrogantius dicam, nulli Germaniae academiae
aequet, plurimas longe longeque superet. Quod enim nos grata
mente praedicamus posterique memores recolent, litterarum florem
et omnis generis institutionem, qua cultior redderetur populus,
nec maiorum quisquam nec principum aequalium aluit lautius
quam Fridericus Guillelmus. Nec mirum in hac re maius quid-
quam praestitisse ipsum quam gloriosissimos, qui antea Borussiae
praesitarunt, reges, maius quam Fridericum Primum, splendi-
dum profecto universitatis Halensis conditorem, maius quam
magnum illum Fridericum, aeternum Borussiae sidus; nec solum
magnum, verum etiam multis nominibus diversum a prioribus in-
similis. Quippe ad eandem formam cetera sunt. Considerate
hunc imperii statum, compositae primum: non modo fines pro-
prios, sed rei publicae conditionem ita reperietis immutatam, ut
quoadmodum olim Magnus Elector, mox Fridericus Secundus
saeviores regni fuerunt, sic id Fridericus Guillelmus quodammodo
vicerat instaurasse: tot huic debemus praeclearae instituta, tot
in decoribus ornavit civitatem, tot bonis cumulavit populum.
Satis ante lustra aliquot ingenti calamitate percussam et pro-
stratam patriam vidimus: exsultabant tum invidi; maerebant,
tum minus regni virtutes aestimare didicerant; tolerabant et spe-
rabant cum Principe suo optimi et fortissimi: et cito Friderici
Guilhelmi faustis consiliis vis imperii vitalis, iamiam languescere
subiisdam, iamiam exstingui visa, restituta est et exuberavit,
Boeckhii Orat.

laetissimoque vigore permeans universum rei publicae corpus quum non fructum edidit salubrium? Non ego is sum, qui singulis quibusque rei publicae partibus pensitandis, quomodo eae in Friderico Guilelmo rége paullatim in melius mutatae sint, commensurare exacte possim: quod sine summa rerum experientia fieri non potest: quae in omnium conspectu posita sunt, paucis commemoro. Nam alia atque olim inter supremos Regis ministeriorum gerendarum dispositio; alia provinciarum divisio et regiminis forma tam sacri quam profani; diversa urbanarum rerum constitutio et civibus gratissima; officia collegiorum vinculis exsoluta; sublevata paganae multitudinis condicio, oneribus servilibus liberatae; ager ipse partitione cultior et fertilior; militariae, redituum, vectigalium, commerciorum ratio. Exercitum olim non ignavus, immo victoriis immortalibus nobilitatus; magnam partem e mercenariis colligebatur, qui non magis erudiebantur quam custodiebantur, aut conscribebatur e rusticis plebeis, qui multos annos apud vexilla retenti corruptiores et civilibus negotiis vix iam apti redibant ad stros, aut in militiam consensebant; opulentior et eruditior inventus vacua stipendiiorum et imbellis: unde rudior miles atrocibusque suppliciorum coercendus, et a civibus alienior: denique pro iure militiam quod veteribus honorificum habitum, molestissima servitus. Nunc cuncti armorum formantur exercitatione, sed maturius in hac civitate, quae tamen militaris appellari solet, quam in ulla alia dimissi, penatibus, agris, opificiis, artibus bonis redduntur; quae etiam, quod ad nos maxime pertinet, dum militat, in universitatibus litteris operam dant: quas res dissociabiles visas quos quisque superiore aetate erat, qui coniungi posse arbitrabatur. Hinc cohortes plenae adolescentibus liberaliter educatis, quos componit; milites ipsi, remota superbia, honestissimi et temperantissimi: et militum minor numerus, sed maior bellatorum. Nec magis in militia quam in pacata re publica certus ordo veteris praepositur; liber ad altiores gradus aditus, meritisque quibusvis sua decora. Vectigalia et tributa si non levata, certo aequius distributa et commodius disposita: nullis iam impeditur mentis cohibetur intestinum commercium, quum olim singulae urbes ita septae clausaeque essent, ut qui ex alia in aliam proficisceretur, ad alius regni fines pervenisse sibi videretur, cunctaeque quotidie essent publicanis obnoxii: nunc semotis custodij

etiam diuque perviae urbes, et multorum oppidorum dirutae partem ne claudi possent, visque sternendis aliisque utilibus ministeriis accelerantur commercia prius lentissima. Neque vero sine et alia, quae a priore forma discrepant, novandi ductus videtur inusit Rex, qui, ut debet civitatis rector, antiquo mori recondendo; ubi bonus et utilis est, imprimis favet; sed intelligit omnem aetatem novis temperandam legibus et institutis esse; rem publicam, ut cuncta mortalia, mobilem, ne deficiat, debere prodigiis, neve socordia languescat, recentes vegetosque affundendos stultos esse. Nonne autem, licet ex plurimis paucissima ceterorum, haec vel sola emolumenta tanta sunt, quanta non nisi optimi principes per multos imperii annos conferre in populos suos possint? Quodsi magni illi motus, qui orbem terrarum convellerunt, non mediocres attulerunt angustias, quibus omnium laborant civitates, si mutata rerum permularum conditione utam alteramve civium classem variis implicuit difficultatibus si ipsa fecunditas et benignitas soli affigit colonos: reputamus ne laudatissimorum quidem principum tempora, ne Antiochorum quidem saeculum caruisse miseris, et calamitatibus populi? Rege clementissimo succuri munifice. Igitur fortuita non sunt inevitabilia, et siquid praeterea bonorum desiderari non esset alteri videtur, non nos deterrebunt, quo minus Friderici Guilelmi felicem praedicemus principatum, qui rem publicam devotose restitutam prudenterque administratam, domi ius, acquiescentem concordiam, ab exteris securitatem praestet. Cuius felicitatis haud minima pars haec quoque est, quod mores publici emendati videntur, partim quod casuum tristissimorum contemplatio divini numinis religione animos mortalium implevit, partim quod ad intellectum etiam probiores redduntur homines. Nam Fridericus Guilelmus cum regis artibus ceterorum non virtutes privati, pater familias optimus, victu cultuque modicus, et ab aulae delicis alienus, postremo in universa vita temperans et adeo modestus, ut post tot victorias ne lauream tantum comae inseri patiatur. Civitati vero quid probis moribus carius? Tolle hos: ut opibus, ut armis virisque abundet, tanto infestiore corruet strage, quanto maior fuerat spesies.

Sed redeo ad id, a quo orationem meam exorsus sum. Non tam ceteris rebus Fridericum Guilelmum novam videmus incrementum esse, ita in litterarum sedibus condendis nova

notaeque paucissimae, nec fere nisi in eos, qui corruptiores accesserant. Neve quis putet magnae urbis illecebris allego iuvenes studiis minus operam dare: habent etiam parva oppida suas delicias lasciviaeque copiam; innocentibusque voluptatibus frui in ipsa urbe et sumptu et otii dispendio minovi licet, quam ubi earum causa, ut solet, vicinae urbes petuntur: denique maiore urbe cives academici, quo tutius latent, eo minus sollicitiorum obnoxii potentiae insolenti sunt, quae studiorum severitati insidias strunt longe perniciosissimas; nec, si idonea disciplina iuvenes animos discendi ardore implet, verendum est, ne eos a litteris tractandis avocet aliarum rerum, quotquot ubi frequentia affert, adspectus. Postremo vos ipsi, commilitones carissimi, si ex tanto numero paucissimos excipimus, tantum studiorum alacritatem hucusque ostendistis, ut hoc quoque successu comprobatum Regis sapientissimi iudicium sit: eademque vos industria usuros posthaec esse, priora spondent exemplum. Quodsi natura huic loco minorem soli laetitiam, nec convallium amoenitatem largita est, consolemur nos Socratis dicto, qui minem ab homine, non ab arboribus erudiri censebat: ipsam Athenarum solum sterile et saxosum fuit; sed necessitas ipsa mater artium, incitavit ingenia: et nostra urbs tot internis bonis praedita est, ut externa minus desiderentur. Itaque Fridericus Guilelmi celebremus hoc institutum, quod in sua ipsius sedentibus alendis imprimis idonea nostram hanc condidit scholarum eamque omnibus instruxit dotibus, quae florem litterarum augere possint. Idem vero quum etiam ceteris huius regni universitatibus praestitum a Rege benignissimo sit, omnesque et doctoribus praestantissimis undique convocatis et subsidiis quibusque sint ornatisissimae; ut harum prospiciatur celebritati, non opus est alienarum usu civibus interdici: et hoc ipsum Fridericus Guilelmus nove et liberaliter constituit, ut quum olim nostrates in nostris universitatibus operam dare litteris debuissent, nunc sit omnes Germaniae scholae, nisi quid singulare obstare videatur, pateant promiscue, et unusquisque sibi deligere eam possit, quae ei aut pro studiorum aut pro rei familiaris ratione sit commoda dissima visa. Quae lex adeo firma est, ut ne illarum quidem civitatum universitates excludantur, quarum civibus nostras adhibere non licet, atque ut, si qua schola singularem ob causam excepisset fuerit, quum primum cessaverit causa, cesset exceptio: id quod hoc ipso anno restituenda universitatis Ienensis adeundae libere

aut demonstratum est. Nempè qui rerum venalium commercia vinculis, quibus constringebatur, liberaverit, cur ille animi commercium finibus artioribus circumscribat? Nec Fridericus Guilelmus vult privatorum voluntates legibus ita coercere, ut quidquid aggrediantur, impedimento sit lex: sed haec illis legum munia esse censet, ut improbos repriment, bonos tutent, et quantum sine rei publicae detrimento fieri potest, omnibus univèrsique facultatem praebeant secure et libere et ad omnem arbitrium rem suam constituendi.

Verum ut redeam ad nostras res, quamquam eae dudum eo conditionis adductae sunt, ut si nihil adderetur novi, sed praestantissimum tuerentur Regis minister excellentissimus et consiliarius prudentissimus, qui institutionem publicam cura strenua regunt, satisfactum votis et desideris esset: tamen quotannis se ad pauca accedunt bona, quae animos nostros, si modo regem nostra pietas potest, Regi clementissimè magis magisque obstringant, et praefectorum, quibus summa cum fiducia repositus, benevolentiam testentur. Multa profecto hoc anno litterarum et splendide instituta sunt; quae ego referem, nisi summi magistratus in munere abdicando orationi reservanda essent: tamen de uno regiae munificentiae et liberalis praefectorum curae documento ut disseveram, hic ipse dies flagitat; praefectorumque, quae hodie primum civibus academicis adiudicantur praefectorumque posthaec, quotiens sollemniter haec faustissima redibunt, adhibebuntur. Dicas, qui genuino litterarum studio flagret, non summo ingenio egere, neque ambitione aut lucro duci, sed industriae, in qua versetur, teneri praestantia, et divino alioque impetu, nullis additis calcaribus, decurrere ad metam; ceo non praemiis quidem allectos operae pretium facturos. Quod cum in summo negandum censeo, ita aemulatione litteras artesque ad summum pervenire constat: qua continetur, non tam ut gloriari vel aliam quamlibet cupidinem expleamus, quam ut, quod optime videatur optimum, studeamus consequi. Quapropter apud praefectores antiquissima aetate cursus, luctae, pugilatus, aliarum corporis exercitationum, in quibus virtutem inesse arbitramur, praemia proposita sunt partim pecuniaria, partim coronarum, quorum maior auctoritas, quod praeter decus nulla eorum utilitas, pariterque omnis generis poetarum, maxime lyrici, dithyrambici, scenici, item musici artifices atque ipsi histriones de summo inter se decertabant: et Corinthi ac Delphi etiam picturae

certamen institutum est. Recentiore vero aetate litterariae popularissimum commissiones coeptae sunt, eaeque varii generis. Et quoddam certaminis litterarii genus, a iuvenibus, qui universitatum disciplina utuntur, paullo remotius: quo societates doctorum sive academiae efficere conantur, ut eruditorum studii contentiones ad difficillimas convertantur quaestiones, quae cum successu tractandis vel amplissima scientiae copia vel summo ingenii vis et subactum longo usu iudicium adhibendum sit quarum argumenta ubi ita deliguntur, ut quod pro cuiusque doctrinae praesentibus desideris aptissimum sit, proponatur in iis idonei elaborant auctores, fieri non potest, quin inde bene contemnendum litteris emolumentum accedat. Aliud commissorium genus diu est, ex quo in universitate nostra receptum. Atque quod quum tenuius sit nec cum priori comparandum, non reprobem, nisi huius quoque utilitatem experti essemus. Quippe quum singulis fere annis semel aequae iterum pecuniae quaedam summa esset Senatui tradita, qua adolescentium honestorum et industriorum succurreretur egestati; ex ea plures universitatis orationes praemia solverunt iis, qui idonea solertiae suae obtulissent documenta. Unde intelligitur, haec praemia dignis quidem adhibenda esse, non tamen honoris causa, sed sublevandae inopitiae. Quae quum ita sint, diversa et nova apud nos sunt honoranda haec praemia, ex Regis clementissimi donatione iis civium disceptanda, qui ex certaminibus universitatis litterarum superiorum discesserint. Sed harum commissionum rationem quum in facili translatione exposuerit huius scholae Prorektor, non dicam, quomodo nunc institutae sint, sed cur prius non institutae, postquam ex universitate Gotingensi sunt in alias propagatae. Nam quantum memini me olim comperisse, quo tempore haec litterarum sedes a Friderico Guilelmo condita est, quum eam decore quibusvis ornatam vellet, hoc institutum ideo omissum esse, quod vires adolescentium nondum confirmatae quaestionibus paullo abstrusioribus explicandis non videntur sufficere: unde metum ne praemiis elicias libellos parum utiles, quorum haec aetate litterarum fertilissima non cara annona. Accedit, quod laudis contentioem cupido potest unum et alterum invitiare ad tractationem argumenti, a quo si abstineret, melius consuleret studiiis: alium ipse successus sufflare fastu eruditionis poterat, quo illi nihil sit perniciosius. At haec incommoda facile vitantur commodis: nec dimittenda bona, quod qui iis non recte

certamen institutum faciet. Nam etsi ab adolescentibus absolutam commissionum quaestionum explicationem vix expectaveris, tamen quomodo incitandi sunt, ut quid ipsi possint, periculum faciant, ut peritiorum iudicio discant: nec quantum quisque valeat, nisi expertus dixeris: et constat iuvenum ingeniosorum tibi vigore plena praestare haud raro partui serotino et seculi benignique noscenda ingenia sunt, et eximia in lucem proferenda, quod hoc instituto efficitur optime. Sed temperate quodam adhibito apta iuvenili industriae et diligentiae curae deligenda est, in qua, qui aliquot annos in studiis academicis exegerit, possit cum fructu versari. Quo mihi id potissimum pertinere videtur, ut quoniam haec aetas media est inter illam, qui gymnasiorum disciplina formantur, atque eos, qui ad studia perpendas accedunt, abstinemus ab eiusmodi argumentis, quae non solum doctrinae postulent copiam, sed etiam rerum experientiam pragmaticis propriam. Etenim quum in gymnasiis adolescentuli universo quodam et elementario eruditionis orbe ita exercantur, ut quaecumque scientiae partem amplecturi sint, ad studia accedant parati et necessaria praenotione imbuti: iam universitatem scholae singularum doctrinarum campos latissimos amplectuntur, atque uniuscuiusque placita sublimiore et subtiliore translatione tradunt iis, qui sese ad eam toti applicuerint. Ad praerogativam autem exercitationem accedere, nisi plures per annos in universitate scientia probe formaveris, non conducit; immo qui illam persequitur, priusquam doctrinas diuturno studio prorsus percipiat, solertia verum etiam peritia res geret vel artem faciet: hoc sollicitus nisi eos, qui segni ad studia indole, nec sanctorum magisteris panis causa litteris operam dant, sprete accuratioris ratione festinantis sese ad ea conferre, quae usui vitae accommodata: vel ipsi vel parum idonei monitores arbitrentur. Quae harum commissionum rationi ea sola argumenta conveniunt, quae ex ipsa petita scientia sint: quum praesertim, quae in magna gerenda et exercendam artem pertinent, non possunt nisi ab iis recte tractari, qui sint diutius in agendo versati. Ita vero, quoniam liquet, neminem posse ab universitatum studiis eam agendi peritiam expectare, quae pragmaticis rebus accommodata: exponendis sufficiat: intelligimus etiam iis, qui illorum hoc litterarum certamen instituerunt, summum, quod civem ad studia consequi et debeant, non in rerum geren-

darum et negotiorum tractandorum facultate, sed in scientiis ipsius comparatione positum videri: id quod laetatur maxime. Quapropter Regi clementissimo gratia habenda est quum a nobis quod instituto tam liberali hanc bonarum artium sedem etiam et ornavit, tum a vobis, commilitones, quibus amplam copiam facit ingenii ostendendi et laudis adipiscendae. Nolite unquam oblivisci, Fridericum Guilelmum, siquem alium principem, qui sperrima rei publicae constitutione Patris patriae nomen meruit etiam inventuti sese imprimis benignum et comem praebere, quidquam onittere, quo vestris commodis, vestrae saluti proficiat; confirmate quotannis hoc die faustissimo foedus pietatis et optimo debitae; reverentia legum, integritate vitae, severitate studiorum declare, Friderici Guilelmi consiliis et expectationibus respondere vestros animos, et quid ille vobis praestiterit praestet, sentire vestra pectora: postremo, nobiscum ad summum numen preces mittite sanctissimas, ut rei publicae, literarum inventuti beneficium Fridericum Guilelmum tueatur et conservet.